

Σενάρια συνωμοσίας και ήττα της λογικής

Οι προσπάθειες εξήγησης πολύπλοκων κοινωνικοπολιτικών θεμάτων μέσα από μη λογιζόμενες και συμψηφιστικές ερμηνείες έχουν αφήσει ανεξίτηλο το σημάδι τους στον ρουν της Ιστορίας: **σε πολλές των περιπτώσεων με το αίμα αθώων που έπεσαν θύματα αυτών των σεναρίων συνωμοσίας.**

Μερικά από τα πλέον δημοφιλή σενάρια συνωμοσίας: Τις πηγές νερού στις μεσαιωνικές πόλεις μόλυναν οι Εβραίοι, οδηγώντας τους χριστιανούς στην αγκαλιά του Μαύρου Θανάτου. Πάνω σε αυτό το σενάριο συνωμοσίας στηρίχτηκαν τα πογκρόμ εναντίον εβραϊκών πληθυσμών της κεντρικής και της δυτικής Ευρώπης, προσδίδοντας κοινωνική νομιμοποίηση στη διάθεση διάφορων ηγεμόνων να υφαρπάξουν τις περιουσίες των Εβραίων διά του εκτοπισμού ή της εξόντωσης αυτών. Το παράδειγμα της Ισαβέλας και του Φερδινάνδου στο μεσαιωνικό βασίλειο της Καστίλης - Αραγονίας είναι ίσως το πλέον χαρακτηριστικό. Εβραίοι και ελευθεροτέκτονες δημιούργησαν τα Πρωτόκολλα των Σοφών της Σιών για να πετύχουν την παγκόσμια κυριαρχία. Βασισμένοι σε αυτό το σενάριο συνωμοσίας, οι ναζί οδήγησαν στον θάνατο εκατομμύρια Εβραίους και ελευθεροτέκτονες, ενώ ακόμα και σήμερα η λούμπεν άποψη των μαζών

επιμένει ότι βιώνουμε μια παγκόσμια συνωμοσία που εκκινεί από αυτά τα κείμενα. Ο Ουμπέρτο Εκο στο εξαιρετικό «Το κοιμητήριο της Πράγας» διακωμωδεί και αποσυνθέτει πλήρως αυτό το σενάριο συνωμοσίας. **Άλλο ειδικό σενάριο συνωμοσίας είναι ότι το εβραϊκό Ολοκαύτωμα δεν έγινε ποτέ, αλλά είναι ένας μύθος εβραϊκής κατασκευής για να κερδηθεί η διεθνής συμπάθεια.** Το ιλαροτραγικό σε αυτό το σενάριο συνωμοσίας, που δείχνει τη σχιζοφρένεια αυτών των θέσεων, είναι ότι υποστηρίζεται από ακροδεξιούς αλλά και ισλαμιστές φονταμενταλιστές ταυτοχρόνως. Οι θιασώτες του κοινωνικού δαρβινισμού με αυτούς του παγκόσμιου χαλιφάτου χέρι χέρι στο μονοπάτι της αντισημιτικής παράνοιας. «Ο Ελβις ζει, ο Λένιν δεν είχε παιδιά γιατί οι μπολσεβίκοι τρέφονταν με βρέφη» είναι μερικά «διασκεδαστικά» σενάρια συνωμοσίας. Και ασφαλώς το πλέον πρόσφατο: Η 11η Σεπτεμβρίου είναι έργο των μυστικών υπηρεσιών των ΗΠΑ, ενώ η Μοσάντ είχε ειδοποιήσει όλους τους Εβραί-

ΣΠΥΡΟΣ Ν. ΛΙΤΣΑΣ*

ους που εργάζονταν στο World Trade Center να λείπουν από τις δουλειές τους εκείνη την ημέρα. Η παράνοια σε όλο της το μεγαλείο... Τα σενάρια συνωμοσίας είναι τόσο δημοφιλή γιατί προσφέρουν τη μαζική ψευδαίσθηση της γνώσης δίχως την αναζήτηση ή το φιλτράρισμα της πληροφορίας. Επίσης, δίνουν τη δυνατότητα σε όλα τα μορφωτικά στρώματα να αποκτούν αίσθηση επαφής με το πολιτικό γίγνεσθαι, ενώ, τέλος, έρχονται και ακουμπούν πάνω στο έμφυτο της ανθρωπίνης φύσης, που είναι η διαρκής αμφισβήτηση για το ορατό και η αναζήτηση της εξήγησης στο φαντασιακό και το υπερφυσικό. **Η ορθολογική παρατήρηση πάνω στην οποία βασίζεται το επιστημονικό δεδομένο που έρχεται να ακυρώσει τα σενάρια συνωμοσίας και τις δεισιδαιμονίες που τα ακολουθούν δεν καλύπτει το σύνολο των ανθρώπων, η πλειονότητα των οποίων προτιμά τον εντυπωσιασμό από το απτό**

Η πλειονότητα προτιμά συχνά τον εντυπωσιασμό από το δεδομένο της επιστήμης

δεδομένο. Γι' αυτό και η πολιτική «ανάλυση» σε πολλές των περιπτώσεων εμπεριέχει σενάρια συνωμοσίας που ως στόχο έχουν να κατευθύνουν και όχι να

επιτρέψουν στον αναγνώστη να διαμορφώσει άποψη από τη σύνθεση των γεγονότων. Καθένας που μπορεί να ενώσει δύο προτάσεις έχει τη δυνατότητα να προβεί σε ανάλυση. Από εκεί και πέρα είναι στη διακριτική ευκαιρία αλλά και στη δυνατότητα του αναγνωστικού κοινού να διαπιστώσει αν η ανάλυση αυτή είναι το αποκύημα της φαντασίας του συγγραφέα ή αν στηρίζεται σε θεωρητικό συγχερασμό και σε άριστη γνώση όλων των δεδομένων της υπόθεσης που αναλύει.

Ολα είναι θέμα ποιτικών επιλογών. Είτε συμπορεύεσαι με το πνεύμα του Διαφωτισμού και επιτρέπεις στη λογική να καθοδηγεί κάθε σου βήμα είτε επιλέγεις τα σενάρια συνωμοσίας και αφήνεις τον εαυτό σου να κολυμπά στο αρχιπέλαγος του λαϊκισμού. **Όπως πριν από λίγα χρόνια μού ψιθύρισε ο Ελβις στο παλαιό λιμάνι των Χανίων... «It's up to you baby, it's up to you!»**

* Επίκουρος καθηγητής Διεθνών Σχέσεων Πανεπιστημίου Μακεδονίας